

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง "ผลกระทบของการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็กที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของแรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองและประเภทของงานที่ทำ เพื่อศึกษารูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานเด็ก ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็ก ในด้านเศรษฐกิจและสังคม และศึกษาความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ของแรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง การศึกษครั้งนี้ใช้ทั้งการศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นั่นคือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แรงงานเด็กตามแบบสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ตามแนวทางการสัมภาษณ์กับบิดา-มารดาและผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตลอดจนการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาประมวลวิเคราะห์ตีความ แล้วจึงนำเสนอข้อมูลทั้งหมดในลักษณะทั้งตารางและบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของแรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง

1.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานเด็ก

แรงงานเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมี 169 คน เป็นหญิงร้อยละ 74.6 เป็นชายร้อยละ 25.4 โดยมีอายุตั้งแต่ 11 ปีถึง 19 ปี กลุ่มอายุ 14-16 ปี มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48.5 รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ 17-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.2 ส่วนมากแล้วแรงงานเด็กจบการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 82.8 และเป็นโสดถึงร้อยละ 89.0

แรงงานเด็กเหล่านี้ ครอบครัวย้ายประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุดคือร้อยละ 57.4 อีกร้อยละ 32.0 เป็นแรงงานเด็กที่ครอบครัวมีอาชีพหลัก คือ รับจ้าง ครอบครัวย้ายแรงงานเด็กมักมีที่ดินถือครองไม่มาก ร้อยละ 33.7 ไม่มีที่ดินถือครองเลย มีที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ มีถึงร้อยละ 20.1 แรงงานเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมือง แต่อยู่นอกเขตเทศบาลมากที่สุด รองลงมาเป็นแรงงานเด็กที่มาจากอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับแรงงานเด็กที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่าภายในครัวเรือนของแรงงานเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้ มีสมาชิกวัยแรงงานระหว่าง 4-6 คน ถึงร้อยละ 55.6 มีครอบครัวเพียงร้อยละ 3.6 ที่ไม่มีแรงงานเด็กออกมาทำงานในเมืองเลย

1.2 สถานภาพของแรงงานเด็ก

จากการศึกษาพบว่า แรงงานเด็กส่วนมากที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเขตเมืองนั้นได้ทำงานตามร้านค้า ได้แก่ ร้านขายของชำ ร้านขายเสื้อผ้ามากที่สุด รองลงมา คือ งานในโรงงานต่าง ๆ และงานด้านบริการได้แก่ ร้านซ่อมรถ ซ่อมเครื่องไฟฟ้า ตำแหน่งงานครั้งแรกนั้นเริ่มมาจากการบ้าน เลี้ยงเด็ก ฯลฯ มากที่สุด รองลงมาเริ่มงานครั้งแรกเป็นกรรมกรหรือลูกมือในฝ่ายผลิต อัตราค่าจ้างครั้งแรกที่ได้รับพบว่าร้อยละ 50.9 ได้ค่าจ้างครั้งแรกระหว่าง 600-1,000 บาท ปัจจุบันแรงงานเด็กมีรายได้เป็นรายเดือนถึงร้อยละ 68.6 มีเพียงร้อยละ 30.2 ที่ทำงานมีรายได้เป็นรายวัน

แรงงานเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเริ่มย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเขตเมืองตั้งแต่ พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา โดยในระยะ พ.ศ. 2532 - ปัจจุบัน มีจำนวนแรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้ามาเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในปี พ.ศ. 2535 พบว่ามีแรงงานเด็กย้ายมาทำงานร้อยละ 39.0 ซึ่งส่วนมากแล้วทราบข่าวแหล่งงานจากญาติ เพื่อนบ้านและแสวงหาข่าวด้วยตนเอง ในด้านสวัสดิการที่ได้รับจากนายจ้างนั้น พบว่า แรงงานเด็กได้รับสวัสดิการ คือ วันหยุดโดยไม่หักค่าจ้าง, อาหาร-เครื่องดื่ม, ค่ารักษาพยาบาลและที่พักอาศัย เป็นจำนวนค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามแรงงานเด็กถึงร้อยละ 79.3 ก็มิได้เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน

นอกจากนี้ยังพบว่า เพศ แหล่งรายได้ของครัวเรือน และอาชีพของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับประเภทของงานที่แรงงานเด็กทำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขณะที่ตัวแปรอายุและขนาดที่ดินที่ครอบครองของครัวเรือนต่างไม่มีความสัมพันธ์กับประเภทของงานที่แรงงานเด็กทำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. รูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานเด็กเข้าสู่เขตเมือง

จากการศึกษาพบว่า แรงงานเด็กมีรูปแบบการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเขตเมือง 4 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นแรงงานเด็กที่เดินทางไป-กลับทุกวันระหว่าง

บ้านกับที่ทำงาน มีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 กลุ่มที่ 2 ได้แก่ แรงงานเด็กที่เข้ามาทำงานในเขตเมืองแล้วไป-กลับบ้านทุกสัปดาห์ มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 กลุ่มที่ 3 ได้แก่ แรงงานเด็กที่เดินทางไป-กลับบ้านทุกเดือน มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และ กลุ่มที่ 4 ได้แก่ แรงงานเด็กที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมือง จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 สาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานเด็กต้องเข้ามาทำงานในเขตเมืองก็เนื่องจากการหารายได้เพื่อช่วยเหลือครอบครัว และต้องการหาประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 65.7 และ 12.4 ตามลำดับ และยังพบว่าเพศ กลุ่มอายุ จำนวนแรงงานในครัวเรือน แหล่งรายได้ของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานเด็กเข้าสู่เขตเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็ก

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาพบว่าครอบครัวของแรงงานเด็กมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น เพราะแรงงานเด็กแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่ ครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ในด้านการประกอบอาชีพของครัวเรือนพบว่า เมื่อแรงงานเด็กย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง ครัวเรือนพึ่งพาเทคโนโลยีในการเกษตรเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้เครื่องจักรในการผลิต จากข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า แรงงานเด็กมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพคณินอสง ในด้านฐานะการเงินพบว่า แรงงานเด็กมีเงินในการใช้จ่ายและเก็บออมมากขึ้นหลังจากออกมารับจ้าง ขณะเดียวกันก็มีหนี้สินเพิ่มขึ้นด้วย

3.2 ด้านสังคม

ในด้านสถานภาพทางสังคมพบว่า แรงงานเด็กได้รับการยอมรับนับถือเพิ่มขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้น แต่ก็มีเวลาว่างส่วนตัวเองลดลง มีโอกาสร่วมกิจกรรมชุมชนลดลงด้วย โดยเฉพาะการร่วมงานบุญประเพณีและงานเทศกาลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง

4. ความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์

ผลการศึกษพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสนับสนุนในเรื่องภาวะเจริญพันธุ์คือ เห็นด้วยกับการมีบุตรจำนวนน้อย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 93.5 มีความเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ อยู่ในระดับสูงและยังพบว่า เพศ ระดับการศึกษา ประเภทของงานที่ทำ จำนวนแรงงานในครัวเรือน แหล่งรายได้ของครัวเรือน ขนาดที่ดินถือครองของครัวเรือน อาชีพหลักของพ่อแม่แรงงานเด็ก และรูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานเด็กไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีเพียงตัวแปร กลุ่มอายุที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ของแรงงานเด็กพบว่า แรงงานเด็กที่มีรูปแบบการย้ายถิ่นเข้ามาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขณะเดียวกันก็พบว่า แรงงานเด็กที่ทำงานลักษณะต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าแรงงานเด็กมีแนวโน้มที่จะย้ายเข้ามาทำงานในเขตเมืองเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะในเขตเมือง โดยเฉพาะจังหวัดขอนแก่นมีการขยายตัวสูง ดังนั้นจึงมีความต้องการแรงงานนิคมสู่ระบบบริการ และอุตสาหกรรมที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าในช่วง พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา ที่พบว่าแรงงานเด็กได้อพยพเข้ามาทำงานในเขตเมืองเพิ่มขึ้น ในช่วงดังกล่าวนี้โรงงานอุตสาหกรรมหลายโรงงานได้ขยายการผลิต และมีการตั้งโรงงานใหม่ด้วย ซึ่งคาดว่าเป็นแหล่งงานของแรงงานเด็ก ซึ่งนอกจากจะรองรับแรงงานเด็กภายในจังหวัดแล้ว ยังรองรับแรงงานเด็กจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเดียวกันด้วย เพราะพบว่ามีการจ้างแรงงานเด็กที่มีภูมิลำเนาจากจังหวัดขอนแก่นถึงร้อยละ 27.8

การที่แรงงานเด็กย้ายออกมาทำงานในเขตเมืองนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะครอบครัวแรงงานเด็ก มีแรงงานพอเพียง ขณะเดียวกันครอบครัวแรงงานเด็กก็ทำอาชีพเกษตรเป็นส่วนมาก ดังนั้นเมื่อย่างจากการเกษตรจึงทำให้แรงงานเด็กย้ายออกมาทำงานเมื่อได้งานที่เหมาะสมกับตนทั้งลักษณะงานและผลตอบแทน จึงทำให้ย้ายออกมาทำงานเป็นหลัก

จึงได้มีโอกาสช่วยครอบครัวในการประกอบอาชีพลดน้อยลง และพบว่าอายุและประเภทของงานที่แรงงานเด็กทำไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงงานเด็กที่มีอายุน้อยต่างกันได้เข้าไปทำงานประเภทต่าง ๆ ที่ไม่ต่างกันเลย ซึ่งเป็นที่น่าเป็นห่วงเพราะแรงงานเด็กได้เข้าสู่ตลาดแรงงานเช่นเดียวกับแรงงานทั่วไปไม่จำกัดประเภทงาน แต่เมื่อพิจารณาเพศของแรงงานเด็กจะพบว่ายังคงแบ่งแยกลักษณะประเภทงานให้สอดคล้องกับเพศ

สำหรับรูปแบบการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเขตเมืองของแรงงานเด็กที่พบมากที่สุด คือ ไปเข้า-กลับเย็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแรงงานเด็กส่วนมากมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเมือง แต่นอกเขตเทศบาลซึ่งสามารถไป-กลับระหว่างบ้านกับที่ทำงานได้โดยสะดวก ขณะที่บางส่วนก็มาพักอาศัยอยู่ในเมืองนั้น ก็อาจเป็นกลุ่มที่มีภูมิลำเนาจากจังหวัดอื่นในภาคอีสานและอำเภอในจังหวัดขอนแก่น รูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานเด็กนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะพื้นฐานครอบครัวแรงงานเด็กและครอบครัวเลย

ด้านความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์นั้น พบว่าแม้ว่าแรงงานเด็กจะจบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีความคิดเห็นเชิงบวกต่อภาวะเจริญพันธุ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแรงงานเด็กที่เข้ามาทำงานในเมืองนั้นได้พบปะกับสิ่งใหม่ รวมทั้งความรู้ใหม่ในสภาพแวดล้อมในเมือง ประกอบกับสื่อสารมวลชนที่ได้รับอาจมีผลทำให้แรงงานเด็กมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อภาวะเจริญพันธุ์ นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะว่าแรงงานเด็กเหล่านี้มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ ทำให้ไม่ว่าจะมีรูปแบบการออกมาทำงานแตกต่างกันอย่างไรก็ยังคงมีความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ในเชิงบวก แต่ก็ยังพบว่างานที่แรงงานเด็กทำที่แตกต่างกัน ทำให้แรงงานเด็กมีความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่างานบางอย่างที่แรงงานเด็กทำเป็นงานบ้าน ซึ่งเป็นงานที่ไม่ขัดแย้งกับการมีบุตร แต่บางอย่างโดยเฉพาะงานที่เน้นบริการไม่เหมาะสมกับการมีบุตรหรือมีครอบครัว จึงทำให้แรงงานเด็กที่ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ต่างกันด้วย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะได้พิจารณาเตรียมการสำหรับแรงงานเด็กที่จะย้ายเข้ามาทำงานในเขตเมืองเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเมือง โดยเฉพาะแรงงานเด็กจากต่างจังหวัด ซึ่งอาจถูกล่อลวงได้

2. ควรมีการให้ความรู้กับแรงงานเด็กที่ทำงานบางประเภท ซึ่งไม่ได้พบกับความทันสมัยเท่าที่ควรให้สามารถพัฒนาความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการใช้แรงงานเด็กกับกระบวนการกลายเป็นเมือง (Urbanization)
2. ควรมีการศึกษาถึงสภาพการดำรงชีวิตและการปรับตัวในเขตเมืองของแรงงานเด็ก